

Agnieszka Narożniak

Uniwersytet WSB Merito w Poznaniu

ORCID: 0000-0002-3091-9849

agnieszka.narozniak@poznan.merito.pl

Justyna Matusiak

Uniwersytet WSB Merito w Poznaniu

ORCID: 0000-0002-2008-3865

justyna.matusiak@poznan.merito.pl

Elektroniczny dokument pobytowy. Charakter prawny, zastosowanie i perspektywy rozwoju

Słowa kluczowe: dokument pobytowy, elektroniczny dokument pobytowy, cudzoziemcy, ochrona czasowa

Streszczenie. Artykuł podejmuje problematykę elektronicznych dokumentów pobytowych dla cudzoziemców w kontekście procesów cyfryzacji administracji publicznej i wyzwań związanych z masowymi migracjami spowodowanymi sytuacjami kryzysami. Celem artykułu jest zatem zarysowanie koncepcji elektronicznego dokumentu pobytowego oraz określenie jego charakteru prawnego i mechanizmu działania na styku dwóch płaszczyzn: praktycznej – związanej z wdrożeniem i funkcjonowaniem nowatorskiego rozwiązania jakim dokument Diia.pl wydawany obywatelom Ukrainy korzystającym z ochrony czasowej w Polsce, oraz teoretycznej – dotyczącej miejsca tego instrumentu w systemie prawa publicznego. W pierwszej części artykułu przedstawione zostało pojęcie i cechy dokumentu pobytowego, z uwzględnieniem przepisów polskiego prawa o cudzoziemcach oraz prawa unijnego. Dalsza część artykułu koncentruje się na polityczno-prawnym kontekście wprowadzenia Diia.pl. Szczególne miejsce w analizie zajmuje charakter prawny elektronicznego dokumentu Diia.pl. Autorki konstatują, że stanowi on dokument pobytowy *sui generis*, gdyż – oprócz swej elektronicznej postaci – różni się także pod innymi względami od tradycyjnych dokumentów pobytowych wydawanych cudzoziemcom. W artykule przedstawione zostają również problemy praktyczne ujawnione w trakcie wdrażania dokumentu. Autorki podkreślają jednak, że mimo tych trudności Diia.pl stanowi rozwiązanie zasługujące na pozytywną ocenę, mogące stanowić wzór dla przyszłych rozwiązań w UE. W końcowej części artykułu autorki formułują wnioski i rekomendacje dotyczące potencjalnego rozwoju instytucji elektronicznego dokumentu pobytowego. Zwracają uwagę, że w świetle obecnych regulacji prawnych instrument ten należy traktować jako rozwiązanie szczególne, stosowane przede wszystkim w sytuacjach kryzysowych. Jednocześnie wskazują na potrzebę stworzenia standardów prawnych i technicznych dla elektronicznych dokumentów pobytowych, które zapewnią bezpieczeństwo i uznawalność takich dokumentów w obrocie prawnym, a równocześnie będą stanowiły gwarancję ochrony praw jednostki.

Electronic Residence Document. Legal Nature, Application and Development Prospects

Keywords: residence document, electronic residence document, foreigners, temporary protection

Summary. This article addresses the issue of electronic residence documents for foreigners within the context of the digitisation of public administration, as well as the challenges associated with mass migration caused by crisis situations. The article aims to outline the concept of an electronic residence document, defining its legal nature and how it operates at the intersection of two levels: the practical, relating to the implementation and functioning of innovative solutions such as the Diia.pl document issued to Ukrainian citizens benefiting from temporary protection in Poland; and the theoretical, concerning the place of this instrument in the public law system. The first part of the article outlines the concept and characteristics of a residence document, considering the relevant provisions of Polish and EU law relating to foreigners. The subsequent sections focus on the political and legal context surrounding the introduction of Diia.pl. A special place in the analysis is given to the legal nature of the electronic Diia.pl document. The authors conclude that, apart from its electronic form, it differs in other respects from traditional residence documents issued to foreigners, and is therefore a *sui generis* residence document. The article also presents practical problems that were revealed during the implementation of the document. Nevertheless, the authors emphasise that, despite these challenges, Diia.pl is a solution that merits positive evaluation and could serve as a model for future initiatives within the EU. In the final part of the article, the authors draw conclusions and make recommendations regarding the potential development of electronic residence documents. They point out that, given current legal regulations, this instrument should be considered a special solution primarily intended for use in crisis situations. At the same time, they highlight the need to establish legal and technical standards for electronic residence documents to ensure the security and recognition of such documents in legal transactions while guaranteeing the protection of individual rights.

Wprowadzenie

Nieodłączną cechą globalnego społeczeństwa jest rozwój transgranicznych pręmięszczeń ludności owocujących długoterminowymi pobytami cudzoziemców w poszczególnych państwach. Jeśli cudzoziemiec uzyskuje prawo pobytu w danym państwie przez dłuższy czas, zwykle skutkuje to wydaniem odpowiedniego dokumentu, który potwierdza uzyskane uprawnienia, a który w związku z tym można określić jako „dokument pobytowy”. Zwykle nie wiąże się to ze szczególnymi wyzwaniami organizacyjnymi lub złożonymi problemami prawnymi. Pewne komplikacje mogą jednak się pojawiać w sytuacjach intensywnego napływu dużej liczby osób na obszar danego terytorium – w szczególności osób poszukujących ochrony międzynarodowej. Z jednej strony powstaje wówczas pilna potrzeba wydania odpowiednich dokumentów potwierdzających status danej osoby, z drugiej – administracja mierzy się z ogromnymi nieraz wyzwaniami organizacyjnymi, logistycznymi i prawnymi związanymi z kryzysową sytuacją.

Spektakularnym przykładem takiej sytuacji był tzw. europejski kryzys migracyjny z roku 2015, gdy odnotowano wzmożony napływ migrantów, głównie z obszaru Środkowego Wschodu. Jeszcze większą liczbę osób poszukujących ochrony w pań-

stwach europejskich przyniósł rosyjski atak na Ukrainę w lutym 2022 r. i wojna, która była jego skutkiem. Według stanu na listopad 2023 r. w Unii Europejskiej (UE) z ochrony korzystało ok. 4,2 mln osób z Ukrainy: najwięcej w Niemczech – ponad 1,2 mln, Polsce – ponad 950 tys. i Czechach – blisko 370 tys.¹ Jeśli chodzi o Polskę, to tak masowy napływ osób poszukujących ochrony był absolutnie bezprecedensowy. Kryzys roku 2015 dotknął Polskę bowiem tylko w nieznacznym stopniu (złożono wówczas jedynie nieco ponad 10 tys. wniosków²), natomiast w latach 2022–2024 Polska zapewniała ochronę dla około 20–25% ogółu osób z Ukrainy korzystających z ochrony na terytorium Unii Europejskiej. Charakterystyka migracji w obu przypadkach była odmienna również z innych względów, np. w roku 2015 około 70% migrantów stanowili dorośli mężczyźni, podczas gdy w roku 2022 były to głównie kobiety z dziećmi³. Jednakże wiele problemów powstających w tych sytuacjach miało podobny charakter. Do uniwersalnych wyzwań stających przed władzami państw przyjmujących było (i jest) ewidencjonowanie ruchów migrantów na terenie UE oraz rejestrowanie pobytu cudzoziemców na wybranym terytorium. Jako jedno z rozwiązań w tym zakresie zaproponowano wprowadzanie elektronicznych dokumentów dla osób poszukujących schronienia. Asumpt do sięgnięcia po nie dał już kryzys z roku 2015, gdy w Niemczech wprowadzono możliwość wydawania migrantom elektronicznych kart zdrowia (*elektronische Gesundheitskarte*)⁴. W Polsce w trend ten wpisały się nowatorskie rozwiązania związane z elektronicznym dokumentem pobytowym Diia.pl dla obywateli Ukrainy korzystających z ochrony czasowej.

Celem niniejszego artykułu jest zaprezentowanie koncepcji elektronicznego dokumentu pobytowego, jego charakteru prawnego i sposobu wdrożenia na przykładzie Diia.pl w Polsce, z uwzględnieniem aspektów praktycznych i teoretycznych omawianego zjawiska. Pierwsza część artykułu jest poświęcona polskiej regulacji prawnej dotyczącej dokumentów pobytowych wydawanych cudzoziemcom. Już na wstępie można zaznaczyć, że nie zawiera ona własnej definicji legalnej dokumentu pobytowego, lecz odsyła w tym względzie do prawa UE. Konsekwentnie, w ko-

¹ *Uchodźcy z Ukrainy w UE*, <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/ukraine-refugees-eu/> [dostęp: 17.10.2025].

² *Asylum in the EU Member States. Record number of over 1.2 million first time asylum seekers registered in 2015, Syrians, Afghans and Iraqis: top citizenships*, Eurostat news release 44/2016 – 4 March 2016, <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-APEN.pdf/790eba01-381c-4163-bcd2-a54959b99ed6> [dostęp: 17.10.2025].

³ A. Szachon-Pszenny, *Szczyt kryzysu migracyjnego w 2015 r. a szczyt kryzysu uchodźczego w 2022 r. – próba analizy porównawczej wpływu na „obszar bez granic” UE*, „Studia Politologiczne” 2023, nr 68, s. 68–69.

⁴ A. Koch, N. Biehler, N. Knapp, D. Kipp, *Integrating refugees: Lessons from Germany since 2015–16. Background paper to the World Development Report 2023: Migrants, Refugees and Societies. April 2023*, s. 34, <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2023/backgroundpapers> [dostęp: 18.10.2025].

lejszej części opracowania zaprezentowana zostanie charakterystyka dokumentu pobytowego z perspektywy prawa UE, a następnie nakreślony polityczny i prawny kontekst wprowadzenia elektronicznego dokumentu pobytowego Diia.pl. Na tym tle omówione zostaną regulacje stanowiące podstawę prawną jego wprowadzenia, mechanizm działania, zasady wydawania oraz jego charakter prawny, jak również wybrane problemy, które zaobserwowano przy jego wdrażaniu. Rozważania zwięźcą wnioski i rekomendacje płynące z przeprowadzonej analizy w perspektywie potencjalnego rozwoju wykorzystania elektronicznych dokumentów pobytowych w przyszłości. Jak bowiem wskazuje się w literaturze, doświadczenia niemieckie z lat 2015–2016 pozwoliły w dużo lepszym stopniu przygotować się na migracje z roku 2022 związane z wojną w Ukrainie⁵. Analogicznie, biorąc pod uwagę – z jednej strony – wyzwania związane z powszechną cyfryzacją w obszarze administrowania państwem, z drugiej – prognozy dotyczące wzrostu przymusowych migracji w przyszłości, analiza doświadczeń z wykorzystaniem Diia.pl i wysnuć właściwych wniosków może przyczynić się w przyszłości do udoskonalenia procedur, w tym do sprawnego reagowania na nieuniknione kryzysy.

1. Rodzaje dokumentów wydawanych cudzoziemcom

Rozważania o dokumencie pobytowym dla porządku wypada rozpocząć od stwierdzenia, że organy administracji publicznej wydają różnego rodzaju dokumenty zarówno swym obywatelom, jak i cudzoziemcom. Z perspektywy dalszych rozważań istotne jest zwrócenie uwagi, że wśród dokumentów wydawanych cudzoziemcom przez organy państw pobytu można wskazać różne ich typy.

Pierwszy rodzaj to dokumenty, których funkcją jest wyłącznie potwierdzenie tożsamości danej osoby. W Polsce do tej kategorii należy polski dokument tożsamości cudzoziemca. Dokument ten wydaje się w szczególnych przypadkach wskazanych w przepisach ustawy z dnia 13 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach⁶. W okresie swojej ważności potwierdza on tożsamość cudzoziemca podczas jego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, lecz nie potwierdza jego obywatelstwa, nie uprawnia do przekroczenia granicy ani nie zwalnia z obowiązku uzyskania tytułu pobytowego.

Drugi typ to dokumenty podróży, a więc – najogólniej mówiąc – dokumenty, których podstawową funkcją jest potwierdzenie uprawnienia do przekraczania granicy⁷. Należy tu wymienić tzw. Genewski Dokument Podróży wydawany oso-

⁵ *Ibidem*, s. 36.

⁶ Art. 260 Ustawy z dnia 13 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach; dalej: „uoc”, „ustawa o cudzoziemcach”.

⁷ Zob. art. 3 pkt 3 uoc.

bom posiadającym status uchodźcy⁸, jak i różnego rodzaju dokumenty wydawane na podstawie wewnętrznych uregulowań (w Polsce są to polski dokument podróży dla cudzoziemca⁹ oraz tymczasowy polski dokument podróży dla cudzoziemca¹⁰). Polski dokument podróży dla cudzoziemca w okresie swojej ważności (tj. jednego roku) uprawnia cudzoziemca do wielokrotnego przekraczania granicy, natomiast tymczasowy polski dokument podróży dla cudzoziemca uprawnia do (odpowiednio) jednego wjazdu lub wyjazdu w okresie ważności wynoszącym maksymalnie 7 dni.

Kolejnym rodzajem dokumentów wydawanych cudzoziemcom są dokumenty będące przedmiotem niniejszego opracowania, a mianowicie te, których zasadnicza – choć z reguły nie jedyna – funkcja polega na potwierdzeniu przyznanego w danym państwie prawa pobytu (dokumenty pobytowe).

W polskim systemie prawnym do kategorii dokumentów pobytowych zalicza się przede wszystkim kartę pobytu wydawaną cudzoziemcom, którym udzielono zezwolenia na pobyt czasowy, zezwolenia na pobyt stały lub zezwolenia na pobyt rezydenta długoterminowego Unii Europejskiej albo zgody na pobyt ze względów humanitarnych¹¹. Oprócz funkcji potwierdzenia prawa pobytu wynikającego z wydanego zezwolenia lub zgody karta pobytu w myśl przepisów ustawy potwierdza tożsamość oraz uprawnia cudzoziemca, wraz z dokumentem podróży, do wielokrotnego przekraczania granicy bez konieczności uzyskania wizy¹². Kartę pobytu wydaje się także na innych podstawach prawnych cudzoziemcom, którym nadano status uchodźcy lub objęto ich ochroną uzupełniającą¹³. Z kolei cudzoziemcy będący obywatelami Unii Europejskiej otrzymują dokument nazwany „zaświadczeniem o zarejestrowaniu pobytu obywatela UE”, a następnie, po uzyskaniu prawa pobytu stałego – „dokument potwierdzający prawo stałego pobytu”, natomiast członkowie ich rodzin – odpowiednio – kartę pobytową/kartę stałego pobytu¹⁴. Karta pobytowa i karta stałego pobytu potwierdzają – odpowiednio – prawo pobytu/prawo stałego pobytu i uprawniają wraz z ważnym dokumentem podróży do wielokrotnego przekraczania granicy bez wizy¹⁵.

⁸ Dokument przewidziany w Konwencji dotyczącej statusu uchodźców, sporządzonej w Genewie dnia 28 lipca 1951 r., Dz.U. z 1991 r. poz. 515 i 516; zob. też art. 89i i nast. Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, dalej: „uouco”, „ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony”.

⁹ Art. 252 i nast. uoc.

¹⁰ Art. 267 i nast. uoc.

¹¹ Art. 240 uoc.

¹² Art. 242 uoc.

¹³ Art. 89i ust. 1 i 2 uouco.

¹⁴ Art. 20, 27, 48 Ustawy z dnia 14 lipca 2006 r. o wjeździe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, pobyście oraz wyjeździe z tego terytorium obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej i członków ich rodzin, t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 224; dalej: „uoobUE”.

¹⁵ Art. 30 ust. 1, art. 54 uoobUE.

Oprócz wyżej wymienionych istnieje także grupa dokumentów o szczególnym charakterze, niepoddających się prostej kategoryzacji. Wśród dokumentów wydawanych w Polsce wymienić tu trzeba dokument „zgoda na pobyt tolerowany”, który potwierdza podstawę prawną pobytu cudzoziemca, a także jego tożsamość, jednak nie potwierdza obywatelstwa ani nie uprawnia do przekraczania granicy¹⁶. Innym dokumentem o szczególnym charakterze jest tymczasowe zaświadczenie tożsamości cudzoziemca wydawane cudzoziemcom ubiegającym się o objęcie ochroną międzynarodową, które w okresie swojej ważności, wbrew sugestii płynącej z nazwy, nie tylko potwierdza tożsamość cudzoziemca, lecz także uprawnia do pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do zakończenia postępowania w sprawie udzielenia ochrony międzynarodowej decyzją ostateczną¹⁷. Specyficzny dokument, o którym jeszcze będzie mowa dalej, stanowi zaświadczenie potwierdzające korzystanie z ochrony czasowej, stanowiące wyłączny dowód korzystania z ochrony czasowej w Rzeczypospolitej Polskiej, które w okresie swej ważności poświadcza prawo jego posiadacza do pobytu w Polsce oraz uprawnia go, wraz z dokumentem podróży, do wielokrotnego przekraczania granicy bez konieczności uzyskania wizy¹⁸.

Wreszcie, wśród omawianych dokumentów należy wymienić przywołany w tytule niniejszego opracowania i we wstępie elektroniczny dokument pobytowy – Diia.pl. Zostaną mu poświęcone szersze rozważania obejmujące zarówno genezę, jak i prawne ramy oraz praktyczne problemy dotyczące jego wprowadzenia. Przedtem jednak zasadne wydaje się przybliżenie regulacji dotyczących dokumentu pobytowego jako wyodrębnionej instytucji prawnej.

2. Pojęcie i cechy dokumentu pobytowego

Dla zaprezentowania charakterystyki dokumentu pobytowego jako instytucji prawnej w kontekście polskim i europejskim miarodajne są w szczególności akty normatywne należące do systemu prawa Unii Europejskiej.

W pierwszej kolejności, jako istotną z omawianej perspektywy, należy wskazać definicję tego pojęcia zawartą w Rozporządzeniu Rady (WE) nr 1030/2002 z dnia 13 czerwca 2002 r. ustanawiającym jednolity wzór dokumentów pobytowych dla obywateli państw trzecich¹⁹. W myśl art. 1 ust. 2 lit. a tego aktu, „dokument pobytowy” w tym kontekście oznacza upoważnienie wydane przez władze danego

¹⁶ Art. 273-274 uoc.

¹⁷ Art. 55 i nast. uouco.

¹⁸ Art. 110 uouco.

¹⁹ Dz.U. UE L 157 z 15.6.2002, p. 1-7 ze zm. (wersja skonsolidowana aktualna na dzień 21.10.2025: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:02002R1030-20171121>); dalej: „rozporządzenie 1030/2002”.

państwa członkowskiego zezwalające obywatelowi państwa trzeciego na legalny pobyt na danym terytorium, przy czym terminem tym nie obejmuje się niektórych krótkoterminowych tytułów pobytowych, m.in. wiz²⁰. Przez „obywatela państwa trzeciego” rozumie się, zgodnie z ugruntowaną terminologią prawa UE, osobę, która nie jest obywatelem Unii. Co istotne, zgodnie z postanowieniami rozporządzenia 1030/2002 dokumenty pobytowe wydawane przez państwa członkowskie obywatelom państw trzecich sporządza się według jednolitego wzoru określonego w załączniku do tego aktu. W polskim prawie o cudzoziemcach nie ma odrębnej definicji legalnej dokumentu pobytowego, natomiast można znaleźć bardzo liczne odesłania do „dokumentu pobytowego w rozumieniu art. 1 ust. 2 lit a” tego rozporządzenia²¹.

Jeśli chodzi o dokumenty pobytowe wydawane obywatelom Unii i członkom ich rodzin, to stosuje się do nich postanowienia Dyrektywy 2004/38/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich²² oraz Rozporządzenie Rady (UE) 2025/1208 z dnia 12 czerwca 2025 r. w sprawie poprawy zabezpieczeń dowodów osobistych obywateli Unii i dokumentów pobytowych wydawanych obywatelom Unii i członkom ich rodzin korzystającym z prawa do swobodnego przemieszczania się²³. W przypadku dokumentów pobytowych wydawanych obywatelom Unii rozporządzenie 2025/1208 wskazuje minimalny zakres informacji, które muszą być w nim zawarte²⁴. Natomiast w przypadku dokumentów pobytowych wydawanych członkom rodziny obywateli Unii, którzy sami są obywatelami państw trzecich, rozporządzenie 2025/1208 odsyła do wspomnianego wyżej Rozporządzenia 1030/2002, nakazując stosować ten sam jednolity format (z tym zastrzeżeniem, że na dokumencie umieszcza się informację o statusie członka rodziny obywatela UE)²⁵.

²⁰ Rozporządzenie stanowi, że oprócz wiz dokumentami pobytowymi w jego rozumieniu nie są także: zezwolenia wydawane do czasu rozpatrzenia wniosku o azyl, wniosku o wydanie dokumentu pobytowego lub wniosku o przedłużenie ważności dokumentu pobytowego; zezwolenia wydawane w wyjątkowych przypadkach w celu przedłużenia dozwolonego pobytu o okres nieprzekraczający jednego miesiąca; upoważnienia na okres pobytu nieprzekraczający sześciu miesięcy, wydawane przez Państwa Członkowskie niestosujące przepisów art. 21 Konwencji wykonawczej do Układu z Schengen z 14 czerwca 1985 r. między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiką Federalną Niemiec i Republiką Francuską o stopniowym znoszeniu kontroli na wspólnych granicach, Dz.U. UE L 239 z 22.9.2000, s. 19.

²¹ W uoc tych odesłań jest 82.

²² Dz.U. UE L 158 z 30.4.2004, p. 77-123 ze zm. (wersja skonsolidowana aktualna na dzień 21.10.2025); dalej „dyrektywa 2004/38/WE”.

²³ Dz.U. UE L, 2025/1208; dalej: „rozporządzenie 2025/1208”.

²⁴ Art. 6 rozporządzenia 2025/1208.

²⁵ Art. 7 rozporządzenia 2025/1208.

Kolejnym aktem ważnym dla wyjaśnienia pojęcia dokumentu pobytowego jest Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen)²⁶. Zgodnie z art. 2 pkt 16 dokumenty pobytowe w rozumieniu kgS to nie tylko dokumenty pobytowe wydane przez państwa członkowskie zgodnie z jednolitym wzorem określonym w rozporządzeniu 1030/2002 oraz karty pobytowe wydane zgodnie z dyrektywą 2004/38/WE, lecz także inne dokumenty wydane przez państwo członkowskie obywatelom państw trzecich, uprawniające do pobytu na jego terytorium, które zostały odpowiednio zgłoszone, a następnie opublikowane zgodnie z procedurą przewidzianą w art. 39 kgS. Przepis ten wymaga, aby państwa członkowskie zgłaszały Komisji Europejskiej wykaz dokumentów pobytowych wraz z wzorami dokumentów nieodpowiadających jednolitemu formatowi, Komisja zaś ma obowiązek opublikować i rozpowszechnić te informacje. Pojęcie dokumentów pobytowych w rozumieniu kgS nie obejmuje natomiast dokumentów tymczasowych ważnych do momentu rozpatrzenia pierwszego wniosku o wydanie właściwego dokumentu pobytowego lub wniosku o nadanie statusu uchodźcy oraz wiz wydanych przez państwo członkowskie zgodnie z jednolitym formularzem określonym w odpowiednim akcie prawa UE.

Z zarysowanych wyżej uregulowań wynika, że – co do zasady – immanentną cechą dokumentu pobytowego w prawie UE jest posiadanie określonej przepisami, ujednoliconej w skali UE formy. Zasadniczą formą określoną w rozporządzeniu 1030/2002 jest karta wykonana w całości z poliwęglanu lub równorzędnego polimeru syntetycznego (o trwałości wynoszącej co najmniej dziesięć lat). Karta wykonana jest zgodnie ze specyfikacją techniczną określoną w załączniku do rozporządzenia, w kolorach przewidzianych w tym akcie i zawiera wymagane przezeń dane oraz zabezpieczenia. Od tej zasady można jednak odstąpić, pod warunkiem dopełnienia wymogu formalnego powiadomienia i upublicznienia tej informacji. Omawiane przepisy nie przewidują w żadnym miejscu *expressis verbis* opcji wprowadzenia dokumentu pobytowego w formie wyłącznie elektronicznej, choć – nie ulega wątpliwości – również nie zabraniają takiego rozwiązania przy spełnieniu wskazanego warunku.

W praktyce, w roku 2024 Polska, Litwa i Włochy były jedynymi państwami Europejskiej Sieci Migracyjnej (EMN – European Migration Network), które wydawały w określonym zakresie obywatelom państw trzecich zezwolenia na pobyt i/lub dokumenty mające wyłącznie postać elektroniczną²⁷. Nie zgłaszano planów

²⁶ Dz.U. UE L 77 z 23.3.2016, s. 1-52 ze zm. (wersja skonsolidowana aktualna na dzień 21.10.2025); dalej: „kgS”.

²⁷ *European Migration Network Inform, Digitalisation of identity documents and residence permits issued to third-country nationals, March 2024*, s. 4-6, <https://home-affairs.ec.europa.eu/document/>

wprowadzania tego typu rozwiązań na szerszą skalę²⁸. Powody takiego stanu rzeczy są różne. Przykładowo Bułgaria nie jest w stanie zapewnić prawidłowej i sprawnej weryfikacji elektronicznych dokumentów na granicy ze względu na braki techniczne i niemożność wprowadzania danych z tego formatu do krajowego systemu informatycznego. Niektóre państwa UE uważają, że wprowadzenie jedynie wersji elektronicznej dokumentów wymagałoby zmian legislacyjnych, aby zapewnić, że nie zostaną naruszone prawa podstawowe (takie stanowisko prezentują np. Estonia i Niemcy)²⁹. Doświadczenia związane z wykorzystaniem na szeroką skalę elektronicznego dokumentu pobytowego przez Polskę doskonale wpisują się w tę dyskusję i pozwalają zweryfikować niektóre twierdzenia i obawy.

3. Polityczny i prawny kontekst wprowadzenia elektronicznego dokumentu pobytowego w Polsce

Elektroniczny dokument pobytowy – Diia.pl – został wprowadzony w Polsce w 2022 r. w związku z bezprecedensową liczbą osób poszukujących schronienia na jej terytorium po rosyjskim ataku na Ukrainę. Jego nazwa nawiązuje do ukraińskiego portalu Дія (<https://diia.gov.ua>) i aplikacji mobilnej, za pośrednictwem których realizowane są usługi elektroniczne świadczone przez państwo³⁰.

W dniu wybuchu wojny, jak i w chwili redagowania niniejszego tekstu, kluczowym aktem normatywnym regulującym kwestie udzielania ochrony w Polsce była (i jest) przywoływana już ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Ustawa ta przewiduje cztery formy ochrony: status uchodźcy, ochronę uzupełniającą, azyl (polityczny) i ochronę czasową. Z perspektywy genezy wykorzystania w Polsce elektronicznego dokumentu pobytowego, istotne znaczenie ma ta ostatnia instytucja.

Przepisy dotyczące ochrony czasowej stanowią formę wdrożenia do polskiego porządku prawnego postanowień Dyrektywy Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi, związanych z przyjęciem

[download/bf63b9cd-1c72-4303-97f5-36a4ebd52a4c_en?filename=2024_EMN_inform_document_digitalisation.pdf](#) [dostęp: 21.10.2025].

²⁸ *Ibidem*, s. 7.

²⁹ *Ibidem*, s. 8–9.

³⁰ Jak wskazuje T. Gajowniczek, to ukraińskie słowo oznacza „akt”, „czyn”, „działanie”, nazwa portalu zaś stanowi akronim od Держава і я - „państwo i ja”; *E-gov w Ukrainie – zarys problemu*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” 2022, nr 4, s. 186; zob. też I. Pankevych, I. Bulat, *Prawne aspekty e-administracji w Ukrainie: stan i perspektywy rozwoju*, „Dyskurs Prawniczy i Administracyjny” 2024, nr 3, s. 200.

takich osób wraz z jego następstwami³¹. Tymczasowa ochrona stanowi w jej świetle szczególnego rodzaju procedurę stosowaną w przypadku „zagrożenia wystąpienia bądź rzeczywistego wystąpienia masowego napływu wysiedleńców z państw trzecich, którzy nie mogą powrócić do państwa pochodzenia”, a przesłanką jej uruchomienia jest „uzasadnione przypuszczenie, że system udzielania azylu nie będzie w stanie udźwignąć ciężaru takiego napływu bez negatywnych skutków dla działania tego systemu, ze szkodą dla zainteresowanych i innych osób poszukujących ochrony”³². Stwierdzenie, że przesłanka ta w danym przypadku zaistniała, następuje w drodze decyzji Rady Unii Europejskiej. Dyrektywa określa ponadto obowiązki państw członkowskich względem osób objętych ochroną, w tym w zakresie dokumentowania ich prawa pobytu. W ślad za postanowieniami dyrektywy 2001/55/WE polska ustawa o udzielaniu cudzoziemcom ochrony przewiduje, że ochrony czasowej można udzielić „cudzoziemcom masowo przybywającym do Rzeczypospolitej Polskiej, którzy opuścili swój kraj pochodzenia lub określony obszar geograficzny, z powodu obcej inwazji, wojny, wojny domowej, konfliktów etnicznych lub rażących naruszeń praw człowieka [...] bez względu na to, czy ich przybycie miało charakter spontaniczny, czy też było wynikiem pomocy udzielonej im przez Rzeczpospolitą Polską lub społeczność międzynarodową”³³. Udziela się jej się na podstawie i w granicach określonych w decyzji Rady Unii Europejskiej, przez okres określony każdorazowo w tej decyzji³⁴.

Do czasu wybuchu wojny w Ukrainie w 2022 r. tak skonstruowany mechanizm ochrony czasowej nigdy nie był uruchamiany w państwach członkowskich UE. Rosyjska inwazja na Ukrainę spowodowała ucieczkę milionów jej mieszkańców na terytorium UE, a w rezultacie Rada uznała przesłankę wprowadzenia ochrony tymczasowej za spełnioną. Wydana 4 marca 2022 r. Decyzja wykonawcza Rady (UE) 2022/382 stwierdza istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE i skutkuje wprowadzeniem tymczasowej ochrony³⁵. W sytuacji, w jakiej znalazła się Polska w związku z gwałtownie rosnącą liczbą osób uciekających z Ukrainy w poszukiwaniu schronienia przed skutkami inwazji, rozwiązania przewidziane w dyrektywie 2001/55/WE i w ustawie o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej okazały się jednak niewystarczające³⁶. Aktem, który miał zapewnić odpowiednie,

³¹ Dz.U. UE L 212 z 7.8.2001, p. 12-23, dalej „dyrektywa 2001/55/WE”.

³² Art. 2 lit. a) dyrektywy 2001/55/WE.

³³ Art. 106 ust. 1 uouco.

³⁴ Art. 107 ust. 1 uouco.

³⁵ Dz.U. UE L 71 z 4.3.2022, p. 1-6.

³⁶ Zob. Uzasadnienie do Rządowego projektu ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, Druk sejmowy nr 2069, Sejm IX kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2069> [dostęp: 21.10.2025].

szczegółowe ramy prawne, stała się uchwalona 12 marca 2022 r. specjalna ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa³⁷. Stała się ona podstawą do wyodrębnienia specyficznego statusu prawnego cudzoziemców, do których znajduje zastosowanie. Status ten jest różny od statusu osoby korzystającej z ochrony tymczasowej w kształcie przewidzianym w ustawie o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (do której zresztą dodano przepis, który wyraźnie stanowi, że przepisy rozdziału o ochronie czasowej mają zastosowanie w zakresie nieuregulowanym odrębnymi przepisami³⁸). Takie rozwiązanie jest dopuszczalne w prawie unijnym, gdyż standard przewidziany w dyrektywie 2001/55/WE stanowi standard minimalny, co oznacza, że poszczególne państwa członkowskie mogą ustanowić dalej idące uprawnienia osób objętych ochroną tymczasową³⁹.

W rezultacie na terytorium Polski powstały dwa reżimy ochrony czasowej: jeden w kształcie nadanym ustawą o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, drugi – na podstawie specustawy z 2022 r.⁴⁰ Reżim specustawy objął przede wszystkim obywateli Ukrainy, którzy przybyli do Polski z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa oraz obywateli Ukrainy posiadających Kartę Polaka⁴¹, którzy wraz z najbliższą rodziną przybyli do Polski z powodu tych działań wojennych (choć niekoniecznie z terytorium Ukrainy). Ponadto ustawa znalazła zastosowanie także do nieposiadających obywatelstwa ukraińskiego członków rodziny obywatela Ukrainy. Do tego grona zaliczono małżonka obywatela Ukrainy, małoletnie dziecko obywatela Ukrainy oraz małoletnie dziecko małżonka obywatela Ukrainy – o ile przybyli oni na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa

³⁷ T.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 337 z późn. zm.; dalej: „specustawa z 2022 r.”.

³⁸ Art. 106 ust. 4 uouco dodany na mocy art. 80 pkt 2 specustawy z 2022 r. Zgodnie z art. 2 ust. 6 specustawy z 2022 r. obywatela Ukrainy, o którym mowa w ust. 1, uznaje się za osobę korzystającą w Rzeczypospolitej Polskiej z ochrony czasowej w rozumieniu art. 106 ust. 1 uouco. Jednak, w myśl regulacji zawartej w ust. 7, obywatelowi temu, jako osobie korzystającej w Rzeczypospolitej Polskiej z ochrony czasowej, przysługują uprawnienia określone w specustawie. Do ochrony czasowej, z której korzysta obywatel Ukrainy, o którym mowa w ust. 1 specustawy, nie stosuje się natomiast przepisów rozdziału 3 działu III uouco (art. 2 ust. 8 specustawy).

³⁹ Zob. art. 3 ust. 5 dyrektywy 2001/55/WE.

⁴⁰ Zob. *Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Komentarz*, red. K. Szmid, P. Sawicki, Warszawa 2022, Legalis, Komentarz do art. 1; o relacjach tych regulacji, w szczególności w zakresie wykonywania pracy, zob. M. Górski, *Wpływ specustawy ukraińskiej na sytuację prawną migrantów przymusowych z Ukrainy na polskim rynku pracy / The impact of the Ukrainian special law on the legal situation of forced migrants from Ukraine on the Polish labour market*, Centre of Migration Research, CMR Working Papers 135/193, September 2023, p. 32-37, <https://www.migracje.uw.edu.pl/publikacje/wpływ-specustawy-ukraińskiej-na-sytuację-prawną-migrantów-przymusowych-z-ukrainy-na-polskim-ryнку-pracy/> [dostęp: 21.10.2025].

⁴¹ Zob. ustawa z dnia 7 września 2007 r. o Karcie Polaka, t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 192 z późn. zm.

i nie są obywatelami polskimi ani obywatelami innych niż Rzeczpospolita Polska państw członkowskich Unii Europejskiej⁴². Wypada zwrócić uwagę, że przepisy specustawy nie stały się podstawą prawną pobytu dla obywateli Ukrainy i członków ich rodzin już posiadających zezwolenie na pobyt w Polsce albo ubiegających się lub objętych inną formą ochrony (międzynarodowej lub krajowej) w Polsce, bądź też korzystających z ochrony czasowej na terenie innego państwa członkowskiego UE przyznanej z powodu działań wojennych prowadzonych na terytorium Ukrainy⁴³. Innymi słowy, specustawa nie uchyliła istniejących podstaw prawnych pobytu, a jedynie uzupełniła w istotny sposób ich katalog.

Z perspektywy rozważań zawartych w niniejszym artykule podkreślenia wymaga także różnica pomiędzy beneficjentami ochrony czasowej uregulowanej w ustawie o udzielaniu cudzoziemcom ochrony a beneficjentami ochrony przewidzianej w specustawie w zakresie dokumentowania pobytu. W tym pierwszym przypadku przewidziano wydawanie przywołanych już wyżej zaświadczeń potwierdzających korzystanie z ochrony czasowej, a w drugim – elektroniczny dokument pobytowy Diia.pl. W praktyce to właśnie osoby przebywające w Polsce na podstawie statusu nadanego specustawą stanowiły od początku jej obowiązywania przemożną większość korzystających z ochrony. Nie uległo to zmianie w kolejnych latach; przykładowo w samym roku 2025 od stycznia do 1 października wydano 22 zaświadczenia, a równocześnie, w tym samym okresie, na ochronę czasową zarejestrowano w Rejestrze PESEL (na podstawie przepisów specustawy z 2022 r.) 113 900 osób⁴⁴. Dla porównania, w roku 2024 Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców wydał 49 zaświadczeń o korzystaniu z ochrony czasowej, a w Rejestrze PESEL na ochronę czasową zarejestrowano 165 724 osoby⁴⁵.

4. Regulacja prawna elektronicznego dokumentu pobytowego w Polsce

Jak wspomniano wcześniej, na podstawie art. 39 kgS państwa członkowskie zgłaszają Komisji Europejskiej wykaz dokumentów pobytowych wraz z wzorami dokumentów nieodpowiadających jednolitemu formatowi, Komisja zaś ma obowiązek opublikować i rozpowszechnić te informacje. W związku z tym 12 lipca 2022 r. Polska notyfikowała Komisji Europejskiej nowy dokument pobytowy wydawany w związku ze szczególną sytuacją na Ukrainie, czyli dokument elektroniczny Diia.

⁴² Art. 1 specustawy z 2022 r.

⁴³ Art. 2 ust. 1-3 specustawy z 2022 r.

⁴⁴ Urząd do Spraw Cudzoziemców, Raport na temat obywateli Ukrainy (stan na 1 października 2025 r.), <https://www.gov.pl/web/udsc/sytuacja-dotyczaca-ukrainy> [dostęp: 21.10.2025].

⁴⁵ Urząd do Spraw Cudzoziemców, Raport na temat obywateli Ukrainy (stan na 31 grudnia 2024 r.), <https://www.gov.pl/attachment/63a33038-f3c7-4430-8776-159d3fbfb637> [dostęp: 21.10.2025].

pl w aplikacji mobilnej mObywatel, potwierdzający m.in. status beneficjenta art. 2 ust. 1 specustawy z 2022 r.⁴⁶

Podstawą prawną wprowadzenia elektronicznego dokumentu pobytowego Diia.pl w Polsce stał się art. 10 specustawy z 2022 r. Istotą przyjętego rozwiązania było umożliwienie ministrowi właściwemu do spraw informatyzacji wykorzystania istniejącej aplikacji mObywatel do uruchomienia usługi elektronicznej dla obywateli Ukrainy. Nie tworzono zatem od podstaw nowej struktury ani w ujęciu normatywnym, ani technicznym, choć oczywiście konieczne było odpowiednie dostosowanie przepisów prawa krajowego oraz spełnienie wymogów prawa UE, zagwarantowanie zdolności systemu do potwierdzania autentyczności dokumentu elektronicznego oraz wprowadzenie silnych mechanizmów szyfrowania⁴⁷. Dla porządku wypada wyjaśnić, że aplikacja mObywatel to oprogramowanie przeznaczone dla urzędów mobilnych, w którym są udostępniane usługi świadczone przez podmioty publiczne oraz niepubliczne⁴⁸. Dzięki aplikacji mObywatel obywatel Ukrainy, którego pobyt na terytorium RP uznaje się za legalny na podstawie przepisów specustawy z 2022 r., po uwierzytelnieniu może pobrać, przechowywać i prezentować dokument elektroniczny zawierający dane pobrane z rejestru obywateli Ukrainy, którym nadano numer PESEL oraz weryfikować integralność i pochodzenie dokumentu elektronicznego. Założeniem tego rozwiązania była tymczasowość związana z ograniczonym z definicji okresem obejmowania cudzoziemców ochroną czasową. W związku z przedłużającą się wojną w Ukrainie ochrona czasowa jest systematycznie przedłużana; w chwili redagowania niniejszego tekstu – po ponad trzech i pół roku od uchwalenia specustawy – omawiane rozwiązania nadal funkcjonują⁴⁹.

Jak wskazano wyżej, użytkownikami Diia.pl mogą być wyłącznie osoby, dla których podstawą prawną pobytu na terytorium Polski są przepisy specustawy z 2022 r. Do uzyskania dokumentu konieczne jest, by danej osobie został nadany numer PESEL. Numer PESEL nadaje się obywatelom Ukrainy przebywającym w Polsce na podstawie specustawy z 2022 r. na ich wniosek złożony w wybranym urzędzie gminy, przy czym status obywatela Ukrainy korzystającego z tej formy

⁴⁶ Aktualizacja wykazu dokumentów pobytowych, o których mowa w art. 2 pkt 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/399 w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen), 2022/C 304/05.

⁴⁷ Zob. Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, Diia.pl, <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja-badania-i-projektowanie-mobywatel20/diiapl> [dostęp: 21.10.2025].

⁴⁸ Art. 2 pkt 1 Ustawy z dnia 26 maja 2023 r. o aplikacji mObywatel, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1275 z późn. zm., dalej „ustawa o aplikacji mObywatel”.

⁴⁹ Ochrona tymczasowa w UE wg stanu na dzień 31.10.2025 r. obowiązuje do dnia 4 marca 2027 r., jednak UE podejmuje działania mające na celu przygotowanie jej stopniowego wycofywania (zob. Zalecenie Rady z dnia 16 września 2025 r. w sprawie skoordynowanego podejścia do stopniowego wycofywania tymczasowej ochrony dla wysiedleńców z Ukrainy, Dz.U. UE C, C/2025/5129, 23.9.2025).

ochrony oznacza się w rejestrze PESEL symbolem UKR⁵⁰. Jeśli obywatel Ukrainy posiadał już wcześniej numer PESEL (w związku ze swoim wcześniejszym pobytem w Polsce), a przebywa aktualnie na podstawie specustawy z 2022 r., składa wniosek o nadanie statusu UKR. Odpowiedni wniosek powinien zostać złożony niezwłocznie po przybyciu do Polski⁵¹. Ustalenie, że dany obywatel Ukrainy przybył na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa opiera się zatem na stwierdzeniu, że obywatelowi temu nadano numer PESEL z adnotacją (statusem) UKR⁵². Warunkiem uzyskania dokumentu Diia.pl jest ponadto posiadanie profilu zaufanego. Profil zaufany to środek identyfikacji elektronicznej zawierający zestaw danych identyfikujących i opisujących osobę fizyczną, która posiada pełną lub ograniczoną zdolność do czynności prawnych, wydany wnioskodawcy po potwierdzeniu danych z wniosku ze stanem faktycznym⁵³. Zakładanie profilu zaufanego zostało do pewnego stopnia sprzężone z procedurą uzyskiwania numeru PESEL, poprzez regulację przewidującą możliwość podania we wniosku o nadanie numeru PESEL danych poczty elektronicznej oraz numeru telefonu komórkowego i wyrażenia zgody na potwierdzenie profilu zaufanego⁵⁴. Minister właściwy do spraw informatyzacji automatycznie potwierdza profil zaufany dla wnioskodawcy. Natomiast w sytuacji, w której obywatel Ukrainy we wniosku o nadanie numeru PESEL nie wyraził zgody na wprowadzenie danych do rejestru danych kontaktowych lub na potwierdzenie profilu zaufanego albo nie było to możliwe z przyczyn technicznych, może złożyć w dowolnym organie wykonawczym gminy odrębny wniosek obejmujący taką zgodę, który zawiera żądanie o wprowadzenie numeru PESEL, imienia i nazwiska, adresu poczty elektronicznej oraz numeru telefonu komórkowego do rejestru danych kontaktowych oraz potwierdzenie profilu zaufanego⁵⁵. Dalsze kroki do uzyskania dokumentu to zainstalowanie aplikacji mobilnej mObywatel na telefonie komórkowym spełniającym określone wymogi techniczne i dodanie dokumentu Diia.pl.

Jeśli chodzi o funkcje dokumentu Diia.pl, to w pierwszym rzędzie należy zwrócić uwagę na cechę decydującą o przypisaniu mu charakteru dokumentu pobytowego, a mianowicie możliwość potwierdzenia i weryfikacji posiadania tytułu prawnego do pobytu w Polsce. Trzeba w tym miejscu podkreślić, że Diia.pl – wbrew

⁵⁰ Art. 8 pkt 24a lit. d) ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności, t.j. Dz.U. z 2025 r. poz. 274 z późn. zm.

⁵¹ Art. 4 ust. 2 specustawy z 2022 r.

⁵² Wyrok NSA z 22.11.2023 r., II OSK 1062/23, OSP 2025, nr 3, poz. 31.

⁵³ Zob. art. 3 pkt 14 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1557 z późn. zm.

⁵⁴ Art. 4 ust. 5 specustawy z 2022 r.

⁵⁵ Art. 9 specustawy z 2022 r.

pojawiającym się niekiedy w różnego rodzaju publikacjach sformułowaniom – nie stanowi zezwolenia na pobyt w ścisłym znaczeniu⁵⁶. Można w tym miejscu powtórzyć w ślad za Naczelnym Sądem Administracyjnym, że „objęcie określonej grupy obywateli Ukrainy ochroną czasową [...] nie zostało uzależnione od wydania indywidulanego aktu administracyjnego [...]. Przesłanki pozytywne nabycia ochrony czasowej na podstawie ustawy o pomocy to legalne przybycie przez obywatela Ukrainy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa. Przesłanki negatywne nabycia ochrony czasowej obejmują natomiast przede wszystkim posiadanie tytułów pobytowych przez obywatela Ukrainy w chwili przybycia na terytorium RP”⁵⁷. Potwierdzeniem uzyskania w ten sposób ochrony jest nadanie numeru PESEL z dopiskiem UKR, co z kolei stanowi czynność materialno-techniczną. Dokument elektroniczny Diia.pl pozwala na uzewnętrznienie faktu korzystania z ochrony czasowej w postaci umożliwiającej weryfikację w różnych sytuacjach, natomiast sam w sobie nie jest tytułem pobytowym.

Kolejna ważna funkcja dokumentu Diia.pl wywodzi się z treści art. 10 ust. 7 specustawy z 2022 r. Stanowi on, że elektroniczny dokument pobytowy wraz z dokumentem podróży uprawnia obywatela Ukrainy do wielokrotnego przekraczania granicy bez konieczności uzyskania wizy. W ramach Strefy Schengen uprawnia on (przy spełnieniu pozostałych warunków wjazdu i pobytu) do pobytu przez 90 dni w ciągu każdego 180-dniowego okresu⁵⁸. Można zatem stwierdzić, że w tym zakresie Diia.pl pełni takie funkcje jak karta pobytu wydawana cudzoziemcom posiadającym prawo pobytu w Polsce na podstawie ustawy o cudzoziemcach. Równocześnie warto zauważyć, że w odniesieniu do posiadaczy Diia.pl przewidziano szerszy zakres uprawnień niż te, z których mogą korzystać obywatele polscy w ramach aplikacji mObywatel. Ustawa o aplikacji mObywatel, będąca fundamentem omawianych rozwiązań, przewiduje bowiem możliwość wydawania obywatelom polskim mobilnego dokumentu mObywatel, który stwierdza tożsamość i obywatelstwo polskie użytkownika na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w relacjach

⁵⁶ Tak np. Kancelaria Prezesa rady Ministrów, Rada do spraw Współpracy z Ukrainą, Polska Pomoc Ukrainie 2022-2023, s. 7, <https://www.gov.pl/web/premier/rada-do-spraw-wspolpracy-z-ukraina2> [dostęp: 22.10.2025]; Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, mObywatel 2.0, Diia.pl, <https://www.gov.pl/web/cyfrizacja-badania-i-projektowanie-mobywatel20/diia20>; Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki w Olsztynie, *Diia.pl – pierwsze w UE w pełni cyfrowe pozwolenie na pobyt!*, 11.08.2022 r., <https://www.gov.pl/web/uw-warminsko-mazurski/diia20---pierwsze-w-ue-w-peelni-cyfrowe-pozwolenie-na-pobyt> [dostęp: 22.10.2025].

⁵⁷ Wyrok NSA z 22.11.2023 r., II OSK 1062/23, OSP 2025, nr 3, poz. 3; zob. też R. Rogala, *Dopuszczalność zrzeczenia się ochrony czasowej. Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 22 listopada 2023 r.*, II OSK 1062/23, OSP 2025, nr 3, s. 31, LEX.

⁵⁸ Zob. art. 6 ust. 1 kgS.

wzajemnej fizycznej obecności stron, ale nie uprawnia do przekraczania granicy państwowej⁵⁹.

Jeśli chodzi o funkcję dokumentu Diia.pl dotyczącą potwierdzania tożsamości, przepisy przewidują specyficzne rozwiązanie, różne od tego, jakie zastosowano w regulacjach dotyczących takich dokumentów jak dowód osobisty czy karta pobytu. W tych przypadkach przepisy ustaw – odpowiednio ustawy o dowodach osobistych⁶⁰ i ustawy o cudzoziemcach – stanowią *expressis verbis*, że wymienione dokumenty potwierdzają tożsamość obywatela lub cudzoziemca. Natomiast specustawa z 2022 r. takiego przepisu nie zawiera, lecz ustanawia delegację dla Rady Ministrów do określenia, w drodze rozporządzenia, procedur, w których dokument Diia.pl może być wykorzystywany do stwierdzania tożsamości obywatela Ukrainy. Wskazuje się przy tym, że Rada Ministrów, wydając rozporządzenie, winna mieć na uwadze ułatwienie sprawnego i bezpiecznego załatwiania spraw urzędowych obywatelom Ukrainy. Aktualnie obowiązujące rozporządzenie z dnia 5 października 2023 r. zawiera obszerny i przedmiotowo zróżnicowany katalog takich procedur⁶¹. Dokument może być zatem wykorzystywany m.in. zarówno do uzyskiwania pomocy lub korzystania z licznych uprawnień przewidzianych w specustawie dla jej beneficjentów, legitymowania się wobec Policji, Straży Granicznej i innych służb, okazywania przy kontroli granicznej, jak i udzielenia pełnomocnictwa pocztowego czy odbioru przesyłek rejestrowanych. Równocześnie jednak może powstać pytanie, czy w tym stanie prawnym *a contrario* należałoby przyjąć, że w każdej niewymienionej w rozporządzeniu sytuacji formalne stwierdzenie tożsamości obywatela Ukrainy wymaga innego dokumentu, w szczególności dokumentu podróży. Wydaje się, że przy enumeratywnym wyliczeniu katalogu procedur, w których dokument potwierdzający status pobytowy może być wykorzystany do potwierdzenia tożsamości, a tym samym wykluczenia z niego innych procedur, może powstać w praktyce wiele wątpliwości w poszczególnych przypadkach. Bardziej operatywne wydaje się brzmienie Regulaminu aplikacji mObywatel, w którym zastosowano odwrotną regułę: dokument Diia.pl może być używany na terytorium Polski w każdej sytuacji życiowej podlegającej prawu polskiemu, z wyjątkiem sytuacji, gdy z przepisów prawa (ustaw, rozporządzeń) wynika obowiązek przedstawienia innych dokumentów stwierdzających tożsamość użytkownika, stwierdzających prawo użytkownika do

⁵⁹ Art. 2 pkt 8 oraz art. 7 ust. 5 pkt 1 ustawy o aplikacji mObywatel.

⁶⁰ Art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 6 sierpnia 2010 r. o dowodach osobistych, t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 671 z późn. zm.; dalej: „ustawa o dowodach osobistych”.

⁶¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 października 2023 r. w sprawie określenia procedur oraz usług, w których dokument elektroniczny oraz certyfikat mogą być wykorzystywane do stwierdzania tożsamości obywatela Ukrainy, Dz.U. z 2023 r. poz. 2156.

pobytu na terytorium RP lub innych praw przysługujących użytkownikowi⁶². Należy przy tym zwrócić uwagę, że powyższe brzmienie Regulaminu – choć wydaje się operatywne – jest równocześnie w pewnym zakresie sprzeczne z brzmieniem rozporządzenia z 5 października 2023 r., zakreślając potencjalnie szerszy zakres wykorzystania dokumentu.

Nakreślając charakterystykę dokumentu Diia.pl, należy nadmienić, że w Regulaminie aplikacji mObywatel podkreśla się, iż korzystanie z Diia.pl nie jest obowiązkowe. Różni to ów dokument od karty pobytu, którą – co do zasady – wydaje się z urzędu po udzieleniu cudzoziemcowi zezwolenia na pobyt, a dopiero jej wymiana lub wydanie kolejnej następuje na wniosek⁶³. Oczywiście możliwa jest sytuacja, w której cudzoziemiec nie stawia się po odbiór karty pobytu, jednak samo jej pierwsze wydanie nie wymaga jakiegokolwiek działania ze strony cudzoziemca. Jest to również sytuacja odmienna od regulacji ustawy o dowodach osobistych, która przewiduje obowiązek posiadania dowodu osobistego przez pełnoletniego obywatela polskiego zamieszkującego w Polsce⁶⁴. W przypadku Diia.pl, to obywatel Ukrainy musi dokonać szeregu czynności związanych z pobraniem i uruchomieniem aplikacji, a następnie pobraniem dokumentu. Wymaga to posiadania odpowiedniego sprzętu i kompetencji cyfrowych, co może niekiedy stanowić problem (o czym będzie mowa dalej), jednak w braku alternatywy wobec Diia.pl, wydaje się – pomimo braku formalnego obowiązku – praktycznie nieodzowne dla zwykłego codziennego funkcjonowania w Polsce. W szczególności, o ile potwierdzenie tożsamości jest możliwe na innej podstawie (przede wszystkim na podstawie dokumentu podróży), to nie ma alternatywnego względem Diia.pl dokumentu potwierdzającego status ochronny wynikający ze specustawy z 2022 r. Istnieje jedynie możliwość uzyskania na ogólnych zasadach zaświadczenia zawierającego pełny lub częściowy zakres danych przetwarzanych w rejestrze PESEL⁶⁵.

Dokument Diia.pl podlega unieważnieniu przez ministra właściwego do spraw informatyzacji w dwóch przypadkach. Najbardziej oczywistą okolicznością uzasadniającą takie działanie jest zgon obywatela Ukrainy odnotowany w rejestrze PESEL. Ponadto, unieważnienie następuje w przypadku utraty statusu ochronnego przyznanego na podstawie specustawy z 2022 r., co wyraża się zmianą statusu UKR. W praktyce następuje to w szczególności w związku z opuszczeniem terytorium Polski na okres przekraczający określony w ustawie czas.

⁶² Zgodnie z § 2 ust. 3 załącznika Nr 8 do Regulaminu korzystania z aplikacji mObywatel, regulamin jest dostępny na stronach Ministerstwa Cyfryzacji, <https://mc.bip.gov.pl/aplikacja-mobywatel/informacje-o-aplikacji-mobywatel.html> [dostęp: 2.10.2025].

⁶³ Art. 229-230, 240-241 uoc.

⁶⁴ Art. 5 ust. 2 ustawy o dowodach osobistych.

⁶⁵ Art. 45 ustawy o ewidencji ludności.

5. Praktyczne problemy wdrażania elektronicznego dokumentu pobytowego w Polsce

Wdrożenie dokumentu Diia.pl zasadniczo odbyło się sprawnie, zważywszy na szybkie tempo i okoliczności. Nie udało się jednak całkowicie uniknąć pewnych problemów w praktyce. Dotyczą one przede wszystkim zapewnienia szeroko rozumianej dostępności i powszechności oraz bezpieczeństwa korzystania z dokumentu⁶⁶.

Jedną z pierwszych zidentyfikowanych kwestii problematycznych okazała się sytuacja osób małoletnich. W pierwotnym brzmieniu specustawy z 2022 r. nie przewidziano bowiem odpowiednich rozwiązań względem małoletnich poniżej 13. roku życia. Dopiero zmiany wprowadzone ustawą z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw⁶⁷ pozwoliły na udostępnienie w publicznej aplikacji mobilnej funkcjonalności umożliwiającej pobranie, przechowywanie i prezentację dokumentu elektronicznego zawierającego pobrane z rejestru obywateli Ukrainy aktualne dane dotyczące dziecka obywatela Ukrainy pozostającego pod jego władzą rodzicielską oraz weryfikację integralności i pochodzenia tego dokumentu elektronicznego.

O ile problem dokumentu dla małoletnich można było rozwiązać stosunkowo łatwo, to aktualna pozostaje systemowa kwestia wykluczenia cyfrowego. Osoby wykluczone cyfrowo to osoby nieposiadające intelektualnych bądź materialnych środków, aby skorzystać z rozwiązań elektronicznych, np. osoby słabo wykształcone, bezrobotne, nieaktywne zawodowo, zamieszkujące tereny wiejskie, osoby starsze, trudna młodzież, imigranci czy mniejszości narodowe⁶⁸. Wdrażanie innowacyjnych rozwiązań technologicznych powinno być dokonywane w środowisku zapewniającym zapobieganie wykluczeniu społecznemu. To ostatnie zadanie we współczesnych warunkach rozwojowych jest utożsamiane z pojęciem włączenia społecznego, a dotyczy tych jednostek czy grup społecznych, które nie są dostatecznie przygotowane do funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym⁶⁹. Tymczasem w praktyce osoby starsze, osoby z niepełnosprawnością i osoby bez kompetencji cyfrowych lub środków materialnych pozwalających na posiadanie odpowiedniej klasy smartfona z wymaganym oprogramowaniem stają się równocześnie pozbawione możliwości korzystania z aplikacji mObywatel, a w dalszej perspektywie z wielu uprawnień

⁶⁶ Zob. też: J. Matusiak, A. Narożniak, *Diia.pl: Navigating legal, technological and human rights dimensions of an electronic document for Ukrainian citizens in Poland*, "Smart Cities and Regional Development Journal" 2025, Vol. 9, No 2, s. 24-27. <https://doi.org/10.25019/nq2yrm66>.

⁶⁷ Dz.U. z 2023 r. poz. 547 z późn. zm.

⁶⁸ C. Codagnone, D. Osimo, *Beyond i2010. E-Government current challenges and future scenarios*, [w:] P.G. Nixon, V.N. Koutrakou, R. Rawal, *Understanding E-Government in Europe. Issues and Challenges*, New York 2010, p. 40, 43.

⁶⁹ K. Chałubińska-Jentkiewicz, M. Nowikowska, *Bezpieczeństwo, tożsamość, prywatność – aspekty prawne*, Legalis 2020.

gwarantowanych przepisami prawa. Problem ten zauważył m.in. Rzecznik Praw Obywatelskich, zwracając się równocześnie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o rozważenie możliwości wydawania zaświadczeń o ochronie czasowej w formie papierowej, tak aby rozwiązanie proponowane w ramach aplikacji miało jedynie charakter fakultatywny. W odpowiedzi z Ministerstwa wskazano, że „przyjęcie rozwiązania zakładającego, że obywatelom Ukrainy, których pobyt na terytorium RP jest uznawany za legalny na podstawie specustawy, nie wydaje się tradycyjnych dokumentów pobytowych (w formacie tożsamym lub zbliżonym do karty pobytu) stanowiło jeden z przejawów konieczności takiego ukształtowania zadań organów władzy publicznej w obszarze obsługi uchodźców wojennych z Ukrainy, aby były one możliwe do realizacji przez te organy”⁷⁰. Nie stwierdzono wprawdzie wprost, że uzupełnienie systemu o wydawanie dokumentów w tradycyjnej formie byłoby niemożliwe, ale wyraźnie zasugerowano, że wiązałoby się to z nadmiernym wysiłkiem organizacyjnym. Występowanie problemu wykluczenia cyfrowego z kolei rodzi pytanie o realizację zasady równości wobec prawa, co było już analizowane w różnym kontekście w nauce prawa, w tym w odniesieniu do postulowanych działań administracji publicznej⁷¹.

Kolejna grupa problemów dotyczy możliwości korzystania z wszystkich funkcjonalności dokumentu i związana jest z uwarunkowaniami o charakterze technicznym. Zainstalowanie aplikacji mObywatel oraz pobranie dokumentu Diia.pl z oczywistych względów wymaga dostępu do Internetu. Z dokumentów dodanych wcześniej do aplikacji można korzystać niezależnie od dostępu do Internetu, przeglądając i okazując dokumenty w trybie *off-line*. Nie jest natomiast możliwe ich zaktualizowanie i potwierdzenie za pomocą kodu QR w tym trybie. W wielu sytuacjach może to być problematyczne, gdyż – jak wskazuje Ministerstwo Cyfryzacji – weryfikacja kodem QR to obecnie „najbardziej niezawodna metoda potwierdzania autentyczności dokumentu”, a samo okazanie go na ekranie smartfona może być niewystarczające, z uwagi na spotykane w praktyce przypadki fałszowania tego cyfrowego obrazu⁷². Inna potencjalna trudność wiąże się z problemami technicz-

⁷⁰ Zob. też *Aplikacja potwierdzająca status uchodźcy z Ukrainy nie dla osób poniżej 13. roku życia. Odpowiedź MSWiA*, Biuletyn Informacji Publicznej Rzecznika Praw Obywatelskich, 31.07.2023 i 24.03.2023; <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-mswia-diia-pl-maloletni-odpowiedz> [dostęp: 22.10.2025].

⁷¹ M. Błazewski, *Administracja publiczna wobec wykluczenia cyfrowego*, [w:] J. Blicharz, M. Błazewski, T. Kocowski, A. Kordik, *Żasada równości wobec prawa a wykluczenie społeczne. Wybrane problemy i zagadnienia*, Uniwersytet Wrocławski 2023, s. 57-59, <https://doi.org/10.34616/146424>; E.M. Kwiatkowska, *Zdalne rozprawy – zapewnienie równości wobec zjawiska wykluczenia cyfrowego*, „Krytyka Prawa. Niezależne Studia nad Prawem” 2023, nr 15/3, s. 205-221.

⁷² Ministerstwo Cyfryzacji, Kod QR – skuteczna metoda weryfikacji mDowodu, 25.02.2025, <https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/kod-qr-skuteczna-metoda-weryfikacji-mdowodu> [dostęp: 23.10.2025].

nymi działania samej aplikacji, co może mieć charakter przejściowy, ale pomimo to może skutecznie uniemożliwiać posiadaczowi skorzystanie z jego uprawnień. Ten rodzaj problemów, o charakterze technicznym, dotyczy również scalania danych przechowywanych w rejestrach elektronicznych. Przykładowo, obywatel Ukrainy powracający do swego państwa celem uzyskania nowego dokumentu podróży, przekracza granicę na podstawie dwóch różnych dokumentów („stary” paszport przy wyjeździe, „nowy” przy powrocie). Jeśli dane o przekroczeniu granicy na podstawie różnych dokumentów nie są ze sobą scalone, skutkiem może być utrata nadanego wcześniej statusu UKR (w związku z uwidocznionym w systemie wyjazdem na okres przekraczający 30 dni i brakiem uwidocznienia powrotu). Pokłosiem takich problemów może być utrata dokumentu elektronicznego Diia.pl. Wskazane w tym miejscu problemy umacniają podstawy do formułowania postulatów dotyczących zapewnienia alternatywnych możliwości potwierdzania statusu pobytowego i posiadanych uprawnień z nim związanych.

Inny potencjalnie problematyczny obszar obejmuje ochronę danych osobowych i ochronę przed tzw. kradzieżą tożsamości. Przechowywanie danych w postaci elektronicznego dokumentu na jednym urządzeniu mobilnym może powodować obawę o ich bezpieczeństwo w razie kradzieży, zgubienia lub zniszczenia smartfona z aplikacją. Należy więc zwrócić uwagę na jakość systemów zabezpieczeń i odpowiednie przygotowane skutecznych sposobów reagowania na wypadek tego rodzaju zdarzeń. Zgodnie z art. 13 ust. 1 ustawy o aplikacji mObywatel minister właściwy do spraw informatyzacji ma obowiązek unieważnić certyfikaty użytkowników aplikacji mObywatel, jeżeli istnieje uzasadnione podejrzenie naruszenia ich bezpieczeństwa. Jest to kluczowy krok w procesie zabezpieczania informacji użytkowników. Decyzja o unieważnieniu powinna być adekwatna do rodzaju podejrzanego naruszenia, co oznacza, że minister zobowiązany jest indywidualnie zbadać charakter i zakres zagrożenia, a zawieszenie świadczenia usług związanych z tymi certyfikatami jest konieczne do momentu, gdy bezpieczeństwo certyfikatów zostanie przywrócone⁷³. Minister ogłasza niezwłocznie w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” informacje odpowiednio o unieważnieniu certyfikatów użytkowników aplikacji mObywatel i zawieszeniu oraz przywróceniu świadczenia usług związanych z tymi certyfikatami. Taka publikacja zapewnia, że wszyscy zainteresowani, w tym użytkownicy aplikacji mObywatel, mają świadomość podjętych – z uwagi na bezpieczeństwo – działań. Podobny tryb informowania obowiązuje w przypadku przywrócenia świadczenia usług związanych z uprzednio zawieszonymi lub unieważnionymi certyfikatami⁷⁴. Poczucie bezpieczeństwa mają zapewnić

⁷³ M. Adamczyk, [w:] *Aplikacja mObywatel. Komentarz*, red. B. Kwiatek, A. Skóra, Warszawa 2025, LEX, art. 13.

⁷⁴ *Ibidem*.

również rozwiązania zawarte w Regulaminie korzystania z aplikacji mObywatel. Można tutaj zaliczyć takie rozwiązania jak brak możliwości uruchamiania aplikacji na niektórych urządzeniach, np. zmodyfikowanych i umożliwiających ukrywanie przełamania zabezpieczeń producenta urządzenia lub producenta oprogramowania (np. *rooting*, *jailbreaking*) czy w określonym środowisku, np. powszechnie uznanym za niebezpieczne. Aplikacja chroniona jest hasłem, nie przewiduje się usługi jego przywracania i jest ono podawane każdorazowo po uruchomieniu aplikacji, a trzykrotne wprowadzenie błędnego hasła powoduje czasową blokadę dostępu do aplikacji. Z innych wprowadzonych rozwiązań należy wymienić specjalny numer telefonu, pod którym można zgłosić unieważnienie pobranych na urządzenie certyfikatów, np. w przypadku kradzieży telefonu czy zabezpieczenie w postaci możliwości weryfikacji autentyczności dokumentu za pomocą kodu QR. Znowelizowana ustawa o aplikacji mObywatel⁷⁵ przewiduje, że w przypadku przywrócenia świadczenia usług związanych z wykorzystaniem certyfikatu podstawowego, który został unieważniony, użytkownikowi aplikacji mObywatel wydaje się nowy dokument mObywatel na jego żądanie złożone w tej aplikacji.

Zakończenie

Podsumowując powyższe rozważania dotyczące pierwszego elektronicznego dokumentu pobytowego dla cudzoziemców w Polsce, jakim jest Diia.pl, wypada przede wszystkim odnieść się do jego charakteru prawnego. Nie ulega wątpliwości, że stanowi on dokument pobytowy w rozumieniu przepisów prawa UE. Notyfikacja faktu tymczasowego wykorzystania go jako dokumentu poświadczającego legalność pobytu w Polsce w trybie art. 39 kgS pozwoliła bowiem na to, by dokument zasadniczo odbiegający od standardowej formy dokumentu pobytowego mógł uzyskać taki status. Równocześnie jednak należy stwierdzić, że jest to dokument pobytowy *sui generis* w kontekście prawa polskiego, gdyż – oprócz swej elektronicznej postaci – różni się także pod innymi względami od tradycyjnych dokumentów pobytowych wydawanych cudzoziemcom, jak i od podstawowego dokumentu tożsamości wydawanego obywatelom polskim, jakim jest dowód osobisty.

Odnosząc się do samej idei stworzenia i tymczasowego wykorzystania elektronicznego dokumentu pobytowego w sytuacji kryzysowej, jaką był masowy napływ osób uciekających na terytorium Polski przed skutkami rosyjskiej inwazji na Ukrainę, należy ocenić ją pozytywnie. Regulacje dotyczące dokumentu i praktyka jego wykorzystania wskazują, że koncepcja obarczona była pewnymi niedoskonałościami, jednak trzeba dostrzec, że polskie władze dopełniły starań o ich systema-

⁷⁵ Ustawa o zmianie ustawy o aplikacji mObywatel oraz niektórych innych ustaw z dnia 9 lipca 2025 r., Dz.U. z 2025 r., poz. 1019; nowelizacja wchodzi w życie z końcem 2025 r.

tyczne usuwanie. W konsekwencji, można śmiało rekomendować wykorzystanie elektronicznego dokumentu pobytowego w przypadku wystąpienia podobnych sytuacji kryzysowych.

Uwzględniając dotychczasowe doświadczenia można także sformułować pewne rekomendacje służące jak najpełniejszemu zabezpieczeniu praw jednostki i sprawności działania administracji. W szczególności wypada zalecić, by elektroniczny dokument pobytowy nie stanowił jedyne go dostępnego środka weryfikacji tożsamości i uprawnień osoby objętej ochroną, lecz by tworzone – w miarę możliwości – alternatywne rozwiązania dla osób wykluczonych cyfrowo. Nie powinno dojść do sytuacji, w których ograniczenia finansowe lub technologiczne stanowiłyby o pozbawieniu danej osoby dokumentu lub możliwości korzystania z niego. Powinno to dotyczyć także osób małoletnich i ubezwłasnowolnionych, których sytuację należy brać pod szczególną rozważę. Oczywiście, lecz niezwykle istotnym zaleceniem jest zapewnienie, by infrastruktura, w ramach której wykorzystywany jest elektroniczny dokument pobytowy, działała sprawnie, gwarantując zarówno bezpieczeństwo danych, jak i ich odpowiedni do potrzeb przepływ między instytucjami krajowymi i międzynarodowymi. Wydaje się również konieczne zadbanie o skonstruowanie takich ram prawnych, w których jasno wskazane zostałyby funkcje dokumentu. Regulacje dotyczące uprawnień i obowiązków osoby legitymującej się dokumentem, jak i samego obowiązku (albo fakultatywności) jego posiadania powinny znaleźć się w ustawie, nie zaś w aktach wykonawczych, regulaminach czy instrukcjach użytkowania rozwiązań technicznych. Zasadne byłoby zatem stworzenie standardów prawnych i technicznych dla elektronicznych dokumentów pobytowych jako elementu budowania zaufania do nowych, elektronicznych form identyfikacji.

W obecnych uwarunkowaniach prawnych, rozwiązanie polegające na wprowadzeniu elektronicznego dokumentu pobytowego jest i powinno być traktowane jako rozwiązanie szczególne, przydatne w sytuacjach kryzysowych. Nie ma przekonujących argumentów, które przemawiałyby za odejściem od spójnego w skali UE systemu dokumentowania prawa pobytu cudzoziemców. Trzeba jednak brać pod uwagę to, że w niedalekiej przyszłości uwarunkowania te mogą ulec zmianom. Już teraz trwają prace nad rozwojem europejskiej tożsamości cyfrowej i koncepcją „EU digital travel”. Różne formy cyfryzacji, łącznie z wykorzystaniem narzędzi sztucznej inteligencji, wkraczają też od lat w dziedzinę procedur legalizacji pobytu cudzoziemców w Europie i na świecie. Nie można wykluczyć, że zmiany te obejmą też stopniowo dokumenty pobytowe. Wydaje się zatem, że prace nad rozwojem koncepcji elektronicznych dokumentów pobytowych dla cudzoziemców powinny być kontynuowane w ramach UE z myślą zarówno o potencjalnych sytuacjach kryzysowych, jak i zmianach technologicznych zachodzących we współczesnym świecie.

Literatura

- Adamczyk M., [w:] *Aplikacja mObywatel. Komentarz*, red. B. Kwiatek, A. Skóra, Warszawa 2025, LEX, art. 13.
- Błażewski M., *Administracja publiczna wobec wykluczenia cyfrowego*, [w:] *Zasada równości wobec prawa a wykluczenie społeczne. Wybrane problemy i zagadnienia*, red. J. Blicharz, M. Błażewski, T. Kocowski, A. Kordik, Uniwersytet Wrocławski 2023.
- Chałubińska-Jentkiewicz K., Nowikowska M., *Bezpieczeństwo, tożsamość, prywatność – aspekty prawne*, Legalis 2020.
- Codagnone C., Osimo D., *Beyond i2010. E-Government current challenges and future scenarios*, [w:] *Understanding E-Government in Europe. Issues and Challenges*, red. P.G. Nixon, V.N. Koutrakou, R. Rawal, New York 2010.
- Gajowniczek T., *E-gov w Ukrainie – zarys problemu*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne” 2022, nr 4.
- Górski M., *Wpływ specustawy ukraińskiej na sytuację prawną migrantów przymusowych z Ukrainy na polskim rynku pracy / The impact of the Ukrainian special law on the legal situation of forced migrants from Ukraine on the Polish labour market*, Centre of Migration Research, Working Papers 2023, nr 135/193.
- Koch A., Biehler N., Knapp N., Kipp D., *Integrating refugees: Lessons from Germany since 2015-16. Background paper to the World Development Report 2023: Migrants, Refugees and Societies. April 2023*, <https://www.worldbank.org/en/publication/wdr2023/backgroundpapers>.
- Kwiatkowska E.M., *Zdalne rozprawy – zapewnienie równości wobec zjawiska wykluczenia cyfrowego*, „Krytyka Prawa. Niezależne Studia nad Prawem” 2023, nr 15/3.
- Matusiak J., Narożniak A., *Diia.pl: Navigating legal, technological and human rights dimensions of an electronic document for Ukrainian citizens in Poland*, „Smart Cities and Regional Development Journal” 2025, Vol. 9, No 2.
- Pankevych I., Bulat I., *Prawne aspekty e-administracji w Ukrainie: stan i perspektywy rozwoju*, „Dyskurs Prawniczy i Administracyjny” 2024, nr 3.
- Rogała R., *Dopuszczalność zrzeczenia się ochrony czasowej. Glosa do wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 22 listopada 2023 r., II OSK 1062/23, OSP 2025, nr 3, s. 31, LEX*.
- Szachoń-Pszenny A., *Szczyt kryzysu migracyjnego w 2015 r. a szczyt kryzysu uchodźczego w 2022 r. – próba analizy porównawczej wpływu na „obszar bez granic” UE*, „Studia Politologiczne” 2023, nr 68.
- Ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa. Komentarz*, red. K. Szmid, P. Sawicki, Warszawa 2022, Legalis, art. 1.